VERONICA ANA VLASIN

ALRT II – DE LA ANCHETĂ LA REDACTARE*

0. Cercetarea noastră face parte dintr-un demers mai amplu, ce vizează (re)valorificarea materialelor aflate în arhiva *Atlasului lingvistic român*, cercetare care, în această fază, își propune transpunerea volumului de texte dialectale publicat de Emil Petrovici în 1943 (ALRT II) în format digital, editarea textelor nepublicate aflate în manuscris și indicarea, acolo unde este cazul, a legăturii dintre chestiunile documentate și textele/fragmentele de text culese în timpul anchetei, în perspectiva realizării ediției integrale a textelor culese de autor precum și a restabilirii conexiunii dintre categoriile de material înregistrate în timpul anchetei.

Textele dialectale publicate de Emil Petrovici reprezintă o parte integrantă, organică a anchetelor pentru *Atlasul lingvistic român*. Culegerea de texte dialectale în cadrul anchetelor, atât pentru ALR I, cât și pentru ALR II, a fost, de la bun început, unul dintre obiectivele atlasului (vezi *infra*, nota 20), perfect justificat[1], contribuind la complexitatea anchetelor și a materialului rezultat, din punct de vedere nu doar lingvistic, ci și mai larg, cultural, ce ilustrează imaginea societății românești rurale din perioada 1930–1937.

Elaborarea chestionarelor ALR I și ALR II, pornind de la contribuția esențială a lui Sever Pop, reprezintă un efort conjugat al lingviștilor vremii[2], iar E. Petrovici a completat și îmbogățit chestionarul de 3 000 de întrebări cu care a efectuat anchetele de probă în iarna 1929–1930[3], rezultat în urma deciziei de a recurge la două anchete pentru ALR, până la un număr de 4 800 de chestiuni.

Complexitatea anchetei derivă din complexitatea chestionarului, în care regăsim mai multe tipuri de întrebări (vezi Mării 2004, p. 107–123), însă anchetatorul notează, nu o dată, și alte informații de natură lingvistică, etnografică, socială, din sfera mentalităților, despre specificul geografic sau ocupațional al zonei etc., suplimentând informația cerută de chestionarul propriu-zis.

* Această lucrare a fost elaborată în cadrul ***Grantului de cercetare realizat cu sprijin financiar din Fondul Recurent al Donatorilor, aflat la dispoziţia Academiei Române şi gestionat prin Fundaţia „PATRIMONIU" GAR-UM-2019-I-1.6-4***: ***„Accesibilizarea fondului documentar ALRT II (ACCES –ALRT II)"***, Contract numărul 364C din 15.10.2019.

[1] Culegerea de texte dialectale suplinind, printre altele, posibilitățile reduse de documentare a construcțiilor sintactice prin intermediul chestionarului. De altfel, despre publicarea celor două volume de texte (ALRT I și ALRT II) vorbește Sextil Pușcariu încă de la apariția ALR I/I (vezi ALR I/I, *Introducere*, p. 11).

[2] „Alcătuirea lui [a chestionarului – n.n.] s-a făcut cu colaborarea celor mai mulți membri ai Muzeului Limbii Române, dar se datorește în primul rând D-lui Petrovici însuși" (ALR II/I, *Introducere*, p. III).

[3] Pentru mai multe informații despre Chestionarul de probă, atât în ceea ce privește istoricul, cât și structura acestuia, precum și detalii despre anchetele de probă, vezi Adam 2019, p. 37–51, Vlasin 2019, p. 288–298.

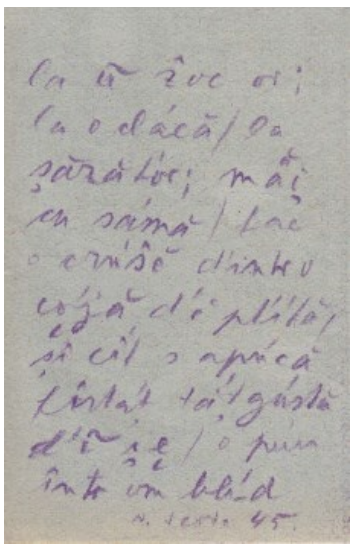
DACOROMANIA, serie nouă, XXV, 2020, nr. 2, Cluj-Napoca, p. 149–160

BDD-A31543 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:56 UTC)

1. Prelucrarea în aceeaşi manieră a textelor inedite se poate face comparând textele publicate cu varianta lor, în manuscris, din caietele de anchetă sau cu filele redactate de E. Petrovici în vederea publicării, unde, peste transcrierea originală, în creion, sunt modificate, cu cerneală sau creion roşu, ortografierea cu majusculă a cuvintelor la început de propoziţie/vers, diferite elemente în transcrierea fonetică şi sunt introduse semnele de punctuaţie obişnuite (mod în care autorul a redactat întreg volumul de texte publicat în 1943, deosebit de felul în care a notat pe teren textul dialectal, utilizând bare oblice, vezi *infra*, 7.).

2. O primă etapă din cadrul acestui demers este reprezentată de confruntarea materialelor publicate cu manuscrisul din fiecare punct de anchetă. Prin această operație este stabilit, pe de o parte: **1)** inventarul textelor/fragmentelor de text inedite, pe de altă parte, pentru textele publicate, **2)** se identifică situațiile în care există indicația **ad** notată de autor în timpul anchetei. Această indicație poate apărea atât la textele deja publicate, cât și la cele inedite.

2.1. Inventarierea textelor inedite și transcrierea acestora. Pentru punctele de anchetă pentru care s-a efectuat colaționarea până în această etapă a proiectului (23 de puncte cartografice din totalul de 75), am identificat, în cele mai multe situații, texte scurte, cu indicația **ad** (care trimite la chestiunea documentată prin chestionar), unele în transcriere fonetică, altele constând în explicații ale chestiunii documentate, care îmbină transcrierea fonetică pentru anumiți termeni cu scrierea curentă, și numeroase fișe cu termeni glosați. În manuscrisul din punctul de anchetă 228 Toplița (jud. Mureș) însă, am descoperit mai multe texte inedite. Dintre acestea, unele poartă indicația **ad** (2 629, 3 352, 3 369, 4 381, 4 831, 5 798), dar există și un text inedit de 23 de file în care se descrie desfășurarea nunții, text presărat cu chiuituri, strigături sau orații de nuntă.

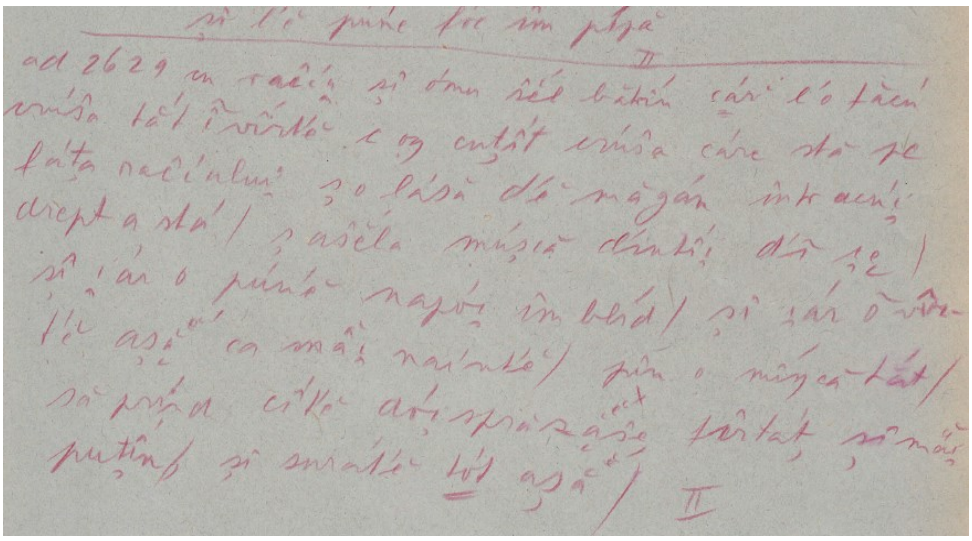
Răspuns la întrebarea 2 629 *Cum se iau frate de cruce?*

BDD-A31543 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:56 UTC)

Ilustrăm, în facsimilele anterior și următor, cele două situații din pct. 228 Toplița:

a) răspunsul înregistrat pentru întrebarea 2 629 *Cum se iau frate de cruce*?[4], textul notat cu **ad**, pe fila 45 din ms., precum și transcrierea acestora:

la ũ‿ẑoc[5] or¦ la o clácă / la șăzătór¦ ma/ăi cu sámă / fac o crúșĕ d'intr-o cǫjă dĕ pt'ítă / și cít[6] s-apúcă fîrtáț tắț gústă d'ĭ‿ie / o pun într-om‿blíd (v. texte 45)[7].

Ad 2629, fragment din fila numerotată 45 în ms.

cu racíu̯ și ómu ŝĕl bătrín cár[i] l'-o făcú‿crúșa tắt ĩvírt'ĕ c-oŋ‿cuțít crúșa cáre stă pe fáța racíuluį ș-o lásă dĕ măgán într-a cúį drept-a stá / ș-aŝĕla múșcă d'intíį d'ĭ‿ie / și įár o púńĕ napóį îm‿blíd / și įár õ-vîrt'ĕ aș̆ă/ĕ ca ma/ăį naínt'ĕ / pîn-o míŋcă tắt / să prínd cít'ĕ dójsprăză/ĕše fîrtáț și ma/ăi puțín / și surát'ĕ tǫ̲t [subl. E. P.] așă/ĕ /

5. VIII. 1931 dumítru antál luį ńĕculáį, 39 de ani (subiectul II).

[4] Vezi ALR II/I MN 67, *Răspuns la întrebarea: cum se prind frate de cruce*?, unde pentru punctul 228 se face trimitere la volumul de texte, însă, la redactarea materialului, textul nu a mai fost inclus în volum.

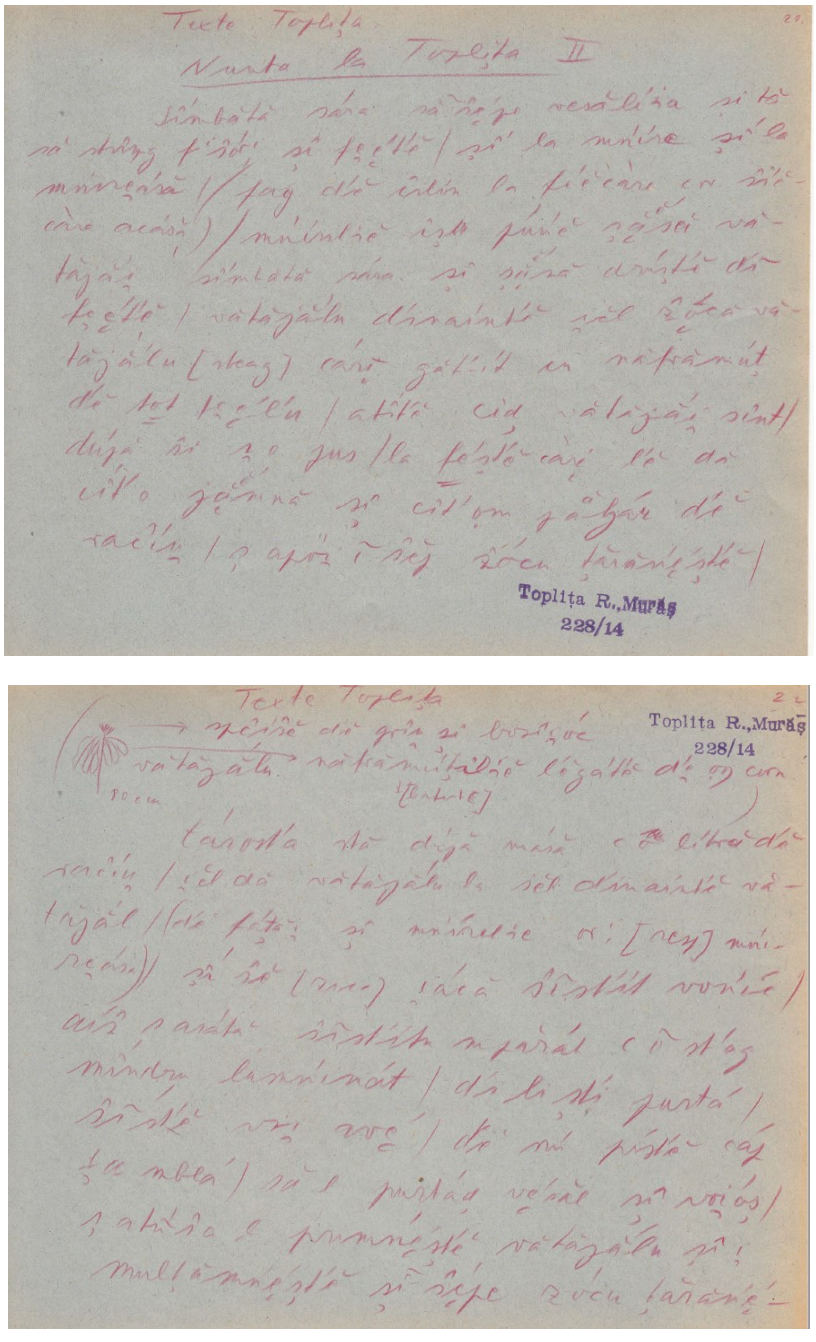
[5] În transcriere, ligatura a fost inserată în concordanță cu modul de redactare pe care E. Petrovici l-a aplicat ulterior, pentru textele publicate. În privința utilizării cratimei, aceasta s-a făcut după normele ortografice în vigoare.

[6] Credem că este vorba despre forma de pl. *cîț*.

[7] Așa cum se poate observa atât din notița pe fișa 2 629, cât și din indicația de pe fila 45 a manuscrisului, textul este continuativ.

BDD-A31543 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:56 UTC)

b) fragment din textul *Nunta la Topliţa* (în ms., filele 21–44):

Pct. 228 Topliţa, textul *Nunta la Topliţa* (ms. filele 21–22).

BDD-A31543 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:56 UTC)

sím̓bătă sára să-ş̂épe vesălíl̓a și tă‿să strîŋg f̓ŝór̓ș̓ î fe̯é̯t'ĕ / ș̓í la mńíre ș̓í la mńire̯ásă / (fag‿d'ĕ cîlín la fíĕcàre [k] ŝíĕcàre acásă̯) / mńíril̓ĕ îș púńĕ ș̓ă̯/ésă vătăjă̯ı̯ sím̓bătă sára ș̓î ș̓ă̯/ésă drúș̓t'ĕ d'ĭ‿fe̯é̯t'ĕ[8] / vătăjă̯lu d'inaínt'ĕ ı̯ĕl ẑǫ̆că vătăjă̯lu[9] [steag, glosat E. P.] cár̄ı̯ găt'ít cu năfrămúț d'ĕ to̲t [subl. E. P.] fe̯é̯l'u / atít'ĕ cîd̯‿vătăjă̯ı̯ sînt / dúpă ŝi ı̯-o pus / la fé̯ș̓t'ĕcàrı̯ [subl. E. P.] l'ĕ dă cít'-o jă̯/ĕmnă ș̓î cît'-ọm‿pa/ăd̯ár d'ĕ racíu̯ / ș̓-apóı̯ îŝĕp ẑócu ț̓ărăńé̯ș̓t'ĕ /[10]

tárost'a stă dúpă másă c-o lítră d'ĕ racíu̯ / ı̯ĕl dă vătăjă̯lu la ŝĕl d'inaínt'ĕ vătăjă̯l / (d'ĕ fáț̓ă-ı̯ ș̓î mńíril̓e or̓ș̓ [resp. – glosat E. P.] mńire̯ásа) / ș̓í ŝĕ [zice, glosat E. P.] ı̯ácă ŝîs̓t'ít vońíc / aíŝ s-arátă ŝît'ítu-mpărát c-õ‿st'ág míndru luminát / d'i l-i ș̓t'i purtá / ŝíș̓t'ĕ vii̯ avé̯ / d'ĕ nú pís̓t'ĕ cáp ț̓-a-mblá / să-l purtáḍ‿vé̯săl ș̓î voı̯óș̓ / ș̓-atű̆ŝa-l primńé̯ș̓t'ĕ vătăjă̯lu ș̓î-ı̯ mulț̓ămńé̯ș̓t'ĕ ș̓ĭ-ŝé̯pe ẑócu[11] ț̓ărăńé̯ș̓t'ĕ /[12]

5/7[13]. VIII. 1931 dumítru antál lu̯ı̯ ńĕculáı̯, 39 de ani (subiectul II)

2.2. Efectuând **corelația dintre textele publicate în volum și manuscrisele caietelor de anchetă** din 23 de puncte cartografice am identificat următoarele tipuri de situații pentru care textele apar cu indicația **ad**:

2.2.1. Întrebarea prevăzută în cadrul chestionarului solicită răspunsuri/informații care nu pot fi redate altfel decât sub formă de text.

2.2.1.1. Relatarea unui aspect ce ține de diverse îndeletniciri agricole, casnice sau diferite ritualuri ori obiceiuri:

2 652[14] Ce se face cu copilul mic îndată după naştere? (vezi și ALR II/I MN 73 *Răspuns la întrebarea: ce faceţi cu copilul după ce s-a născut?*).
2 712 Care sunt obiceiurile la înmormântare? (vezi și ALR II/I MN 89 *Răspuns la întrebarea: ce obiceiuri deosebite aveţi la înmormântare?*).
2 798 Care sunt obiceiurile de Anul Nou? (vezi și ALR II/I MN 110 *Răspuns la întrebarea: ce obiceiuri mai aveţi la Anul Nou?*).
2 830 Ce obiceiuri mai sunt la Crăciun? (vezi și ALR II/I MN 111 *Răspuns la întrebarea: ce obiceiuri mai aveţi la Crăciun?*).
3 414 Cum se fac colorile vegetale?
4 225 Cum se oltoiesc vitele şi oamenii împotriva boalelor?
4 226 Cum se apără contra deochiului? (vezi și vezi și ALR II/I h. 128 *Răspuns la întrebarea: Cum apăraţi copilul de deochi?*).
4 336 Ce jocuri se joacă în sat? (căzăcească).

[8] ĕ este și scurt.

[9] O schiță a *vătăjelului* se poate observa în partea de sus a filei 22, cu precizări asupra dimensiunii acestuia (80 de cm) și a componentelor ornamentale: *spice dă grâu și bosâioc* și *năfrămuțe* 'batiste' legate de *on corn*.

[10] Sfârșit fila 21 din ms.

[11] În manuscris este notat cu *z*.

[12] Sfârșit fila 22 – început fila 23 din ms.

[13] Data exactă a înregistrării textului nu este notată pe manuscris, însă informațiile din jurnalul de anchetă din Toplița (vezi ALR II. *Introducere*, p. 142–143) arată că în cele două zile (5, respectiv 7 august 1931) s-a lucrat cu subiectul II, Dumitru Antal lui Neculai.

[14] Informația din dreptul fiecărei chestiuni a fost preluată din *Chestionarul* ALR II.

BDD-A31543 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:56 UTC)

4 364 Versuri care se recită când se numără.
4 381 alte jocuri[15].
4 839 Cum se fac tovărăşiile de flăcăi în tot timpul anului?
5 053 Care sunt semnele de belşug?
5 111 obiceiuri la semănat.
5 226 obiceiuri la secerat.
5 558 Pe ce se cunoaşte vaca bună de lapte?
5 818 Cum se spală lâna?
5 864 Cum se numără firele pe râşchitor?
5 865 Cum se spală tortul?
5 798 Ce vrăji se cunosc pentru a aduce pe iubitul sau iubita?
5 799 Cum se face un botez (la biserică şi acasă)?
5 800 Ce se pune în temelia casei ca să fie isprăvită cu bine (bani, candelă, umbra unui om etc.)?)
6 109 Cum se sădeşte via? etc.

2.2.1.2. Chestiuni în cadrul cărora, în prima parte se documentează noțiunea, iar apoi este solicitată descrierea acțiunilor care decurg din practicarea obiceiurilor din viața comunității:

4 251 paparudă, pl. (cum cântă?).
4 365 //melc//; versuri care se recită melcului.
4 366 //buburuză//; versuri care se recită mămăruţii.
5 790 //Sânziene//; obiceiurile la sânziene.
5 791 //Iele//; ce sunt Ielele?
5 792 //zmeu//; ce sunt zmeii?
5 795 //şezătoare//; cum se fac şezătorile?
5 796 //solomonar//; ce se crede despre şolomonari?
5 797 //aldămaş//; cum se face un aldămaş?
6 260 iarba-fiarelor. Ce se ştie despre ea?

Pentru acest tip de întrebări, în cadrul textului editat regăsim ceea ce a fost notat la chestiunea anchetată, respectiv noțiunea – de exemplu „sânziene", textul fiind completat de ceea ce prevede partea a doua a întrebării: obiceiuri la sânziene, unde informatorul relatează mai mult sau mai puțin detaliat răspunsul.

Faptul că o parte dintre textele tematice care ilustrează diferite obiceiuri, cum sunt cele de la chestiunile 1 790–1 800 *Obiceiuri, credințe* se găsesc în aproape toate localitățile anchetate se explică prin programarea în cadrul chestionarului a documentării pentru obiceiul respectiv[16].

[15] Este vorba despre jocuri de copii.

[16] I. Mării discută acest aspect din perspectiva documentării lexicale onomasiologice noncontextuale, prin care se realizează, implicit, și o documentare în manieră lingvistică a desemnatului, a existenței sau nonexistenței obiectului a cărui denumire a fost solicitată informatorului: „Din punctul de vedre al domeniilor programate, *Chestionarul* ALR II nu este un chestionar pur lingvistic. În mod explicit, *Chestionarul* ALR II a programat și un număr destul de ridicat de probleme referitoare la etnografie și folclor; unele dintre aceste probleme fiind organizate, în cuprinsul chestionarului, chiar în capitole speciale, precum: *Magie, credințe deșarte* (pozițiile 4 226–4 251), *Obiceiuri, credințe* (5 790–5 800)" [subl. a.] (Mării 2004, p. 107).

BDD-A31543 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:56 UTC)

2.2.2. Alteori, textul poate completa chestiunea programată a fi documentată în cadrul anchetei fără solicitarea expresă a unor lămuriri suplimentare, în aceste situații anchetatorul notând explicațiile complementare date de subiect.

O parte dintre aceste chestiuni au fost publicate (ca hărți sau material necartografiat) și pentru multe dintre ele se fac trimiteri la volumul de texte.

2 653 Ursitoarele ursesc (vezi ALR II/**I** MN 74 *Ursitoarele ursesc*; ALRM II/I h. 201 *Ursitori*).
2 713 Colacii ce se duc la biserică pentru odihna sufletelor celor morţi (paos): la parastas (vezi ALR II/I h. 172 *Colaci (la mort)*).
2 796 sorcovesc (vezi ALR II/I MN 109 *(Copiii) sorcovesc*).
2 839 Alimori (roata de foc la începutul Rusaliilor) (vezi ALR II/I MN 113 *Sărbătoarea când se face roata de foc*).
2 850 Ce fel de sărbători băbeşti mai cunoşti? (vezi ALR II/I MN 113 *Răspuns la întrebarea: ce fel de sărbători băbeşti mai cunoşti?*).
4 227 descântă.
4 234 strigoi.
4 241 mana vitelor.
4 242 bălaur, pl.
5 324 //oaie//; oaia behăie.
5 363 a măsura (a carâmbi).
5 465 a reteza fagurii toamna spre a strânge mierea (vezi ALR II s.n. I h. 270 *Reteză fagurii*).
5 753 Cum face turturica? (onomatopee)[17].
5 755 În care zile din săptămână nu e bine să faci anumite lucruri (1) să coşi, (2) să pleci la drum, (3) să zideşti etc.)?
5 811 Cum se numeşte lâna tunsă de pe o oaie?, (pl.).
5 814 a spăla lâna.
5 882 terci, scrob (din ce?) (vezi ALRM II s.n. I h. 296 *Scrobeală (pentru urzeală)*).
6 188 //privighetoare//; privighetoare (mascul), pl. (vezi ALR II s.n. III h. 703 *Privighetoare*; ALRM II s.n. II h. 516).
6 224 //şopârlă//; şopârlă verde, pl. (vezi ALR II s.n. III h. 734 *Guşter*, ALRM II s.n. II h. 548)
6 251 măslad (cu care se ameţesc peştii) (vezi ALRM II s.n. II h. 556 *Măslad*).

3. Distribuția cantitativă a textelor dintr-o localitate poate depinde uneori de disponibilitatea de a povesti a subiectului anchetat[18], deoarece sunt puncte în care E. Petrovici a notat mai multe texte, de o extindere mai mare, de la texte folclorice la texte în care subiectul își istorisește viața sau întâmplări care i-au marcat

[17] Textul cu **ad** apare în pct. 284 Sânmihaiul Almașului, pe lângă o chestiune care documentează o onomatopee și explică originea sunetului scos de turturea (t/pr̶/u-t/pr̶/u-t/pr̶/u) (vezi textul cu titlul *Turtureaua şi preveghitoarea*, ALRT II, p. 134). Pentru documentarea interjecțiilor în cadrul anchetei ALR II, vezi *infra*, Adam, p. 161 și urm.

[18] Iată ce notează E. Petrovici, în pct. 36 Ghilad: „Cu moș Cetea [subiectul I, vezi ALR II. *Introducere*, p. 20 – nota n.] lucrul merge foarte încet. E imposibil să-l faci să se oprească când a început să povestească ceva” (ALR II. *Introducere*, p. 22).

BDD-A31543 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:56 UTC)

existența (vezi, de exemplu, textul *Cum era să fie omorât subiectul de un taur* din punctul 2 Pecenișca, ALRT II, p. 1), dincolo de ceea ce este programat în cadrul anchetei. Alteori, găsim texte scurte, pe care autorul le redactează pe baza răspunsului primit la o anumită chestiune în înșiruirea prevăzută de chestionar, fără a exista file special dedicate notării textelor (vezi pct. 325 Chiniz, chestiunea 2 712 *Obiceiuri la mort* sau 4 226 și 4 227 *Cum se apără contra deochiului* și descântecul, în ALRT II, p. 144, textele *Obicei la mort* și *Pentru deochi*).

4. Publicarea integrală a textelor culese de E. Petrovici ar avea, astfel, în vedere, atât textele rămase în manuscris, care se află împreună cu cele selectate pentru publicare în partea inițială a caietelor de anchetă, cât și cele care apar ca răspuns în cadrul documentării programate, pe diverse capitole, de tipul celor prezentate mai sus, răspunsuri-text care nu vor putea fi redate sub formă de hartă (ori material necartografiat).

5. Legătura dintre textele notate și chestiunile documentate este reflectată și de conexiunea pe care E. Petrovici o face în redactarea hărților sau a materialului necartografiat, cum este, de exemplu, cazul în pct. 886 Izbiceni, harta 123 *Potcă*, chest. 4 207 (Textul întrebării: *Se vorbește pe aici despre o boală numită POTCĂ?*) ALR II/I, legenda II, unde se trimite către volumul de texte dialectale, în care găsim, sub titlul răspunsului notat în hartă, *poĉît dă sfínte*, un text de o jumătate de pagină (ALRT II, p. 294–295) despre felul în care bolnavul poate fi vindecat de o astfel de „afecțiune”. Un alt exemplu este cel pentru materialul necartografiat publicat în ALR II/I, p. 89, chest. 2 712, ca *Răspuns la întrebarea: ce obiceiuri deosebite aveți la înmormântare?*. Răspunsurile primite, redactate în transcriere fonetică în trei coloane și jumătate, prezintă numeroase trimiteri la volumul ce va fi publicat trei ani mai târziu. Referințe similare la volumul de texte dialectale găsim și pentru chest. 2 798, ALR II/I MN 110, *Răspuns la întrebarea: Ce obiceiuri mai aveți la Anul Nou?*, unde, înaintea listei cu material necartografiat, sunt enumerate mai multe puncte pentru care răspunsurile, fiind mai lungi, au fost trecute în volumul de texte, ori pentru chest. 2 830 ALR II/I MN 111 *Răspuns la întrebarea: Ce obiceiuri mai aveți la Crăciun?*, la care există numeroase trimiteri punctuale către textele din respectivele localități.

5.1. Astfel de trimiteri demonstrează o dată în plus faptul că interconexiunile dintre răspunsurile informatorilor, care se regăsesc în diferite tipuri de materiale publicate (sau pe cale a fi publicate): hărți lingvistice, liste cu material necartografiat, texte dialectale, date despre localități și informatori, jurnal, note fonetice etc.) nu pot fi ignorate, mai ales că încă din faza inițială, de culegere a materialului, precum și ulterior, la editare, Emil Petrovici a indicat, de cele mai multe ori, legătura dintre ele[19].

[19] Astfel de trimiteri la volumul de texte dialectale au făcut și redactorii volumelor ALR II s.n., vezi, de exemplu, h. 270 *Retează fagurii* din vol. I, unde pentru punctul 141 se face trimitere la ALRT II, p. 74 sau h. 734 *Guștер* din vol. III, punctul 182, cu trimitere la ALRT II p. 90 (vezi și *supra*, **2.2.2.**).

BDD-A31543 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:56 UTC)

5.2. Indicarea chestiunii de care textul este strâns legat, precum și indicarea hărții ori a materialului necartografiat publicat va permite accesul rapid la toate informațiile legate de extensiunea documentării (chestiune, chestiune + text dialectal, chestiune publicată/nepublicată, prezența materialelor adiacente: schițe, desene, fotografii etc), informații care, odată integrate într-o bază de date, vor oferi imaginea completă a anchetelor pentru *Atlasul lingvistic român*.

6. O altă categorie de răspunsuri notate de E. Petrovici în cadrul anchetelor este reprezentată de fișele suplimentare cu termeni glosați[20], pe care le găsim în multe dintre caietele de anchetă[21]. Aceste fișe pot cuprinde fie notații cu **ad**, ca supliment la chestiuni documentate de chestionar, fie termeni pe care anchetatorul i-a considerat importanți, pentru noțiuni neprogramate pentru documentare în cuprinsul chestionarului.

7. Un aspect de ordin tehnic în redactarea pentru publicare a textelor de către E. Petrovici este înlocuirea barelor oblice care marchează pauzele[22] în text cu semnele de punctuație specifice textelor obișnuite (punct, virgulă, punct și virgulă, linia de dialog pentru marcarea vorbirii directe, utilizarea majusculelor la început de propoziție etc.).

Raportată la momentul culegerii textelor de către cei doi anchetatori-autori ai ALR I și ALR II, marcarea limitelor unităților de intonație prin bare (/) în locul semnelor de punctuație reprezintă o inovație, în acord cu cercetările și tendințele europene[23], pe care aceștia le cunoșteau foarte bine. Acest tip de marcare prin / sau // în locul semnelor de punctuație, având semnificație ortografică, a fost folosit la noi începând cu anul 1973, când s-a publicat volumul *Graiul din zona „Porțile de Fier”*. I. *Texte. Sintaxă*, Editura Academiei.

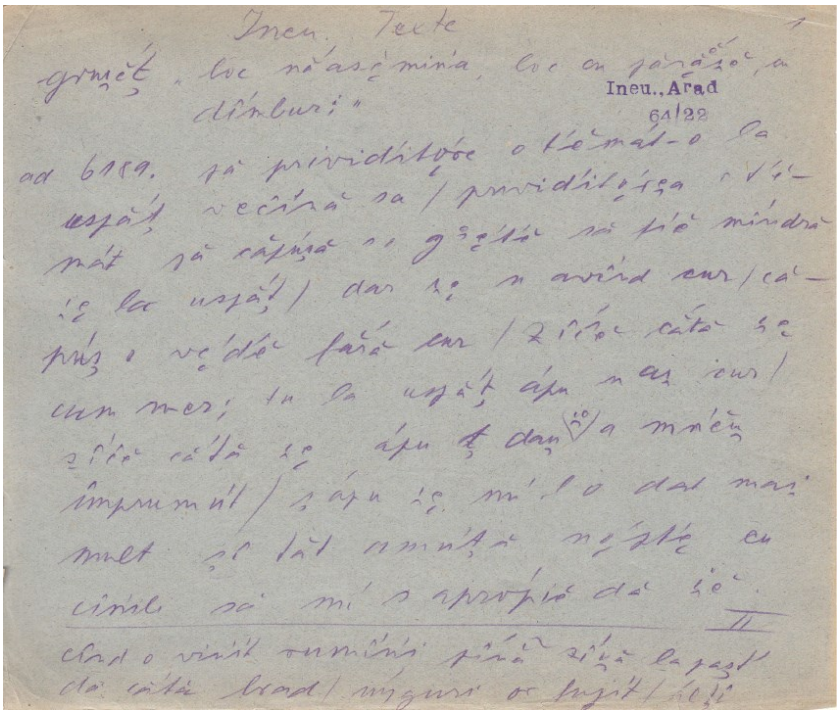
[20] Înregistrarea de astfel de termeni era prevăzută în cadrul documentării, așa cum reiese din ceea ce afirmă S. Pop (1934, p. 55–56) cu referire la numărul real al întrebărilor prevăzute în chestionar: „În chestionarul d e z v o l t a t sunt întrebări care urmăresc particularitățile folclorice și etnografice; răspunsul subiectului, interesând, în primul rând, din punct de vedere lingvistic, este de asemenea transcris în întregime. Apoi, din fiecare sat, se adună diverse texte dialectale, mai reduse la anchetatorul chestionarului n o r m a l și mult mai numeroase în ancheta cu chestionarul d e z v o l t a t. Se mai adaugă, la fiecare punct al anchetei, diverse cuvinte interesante, notate de anchetator din conversația cu subiectul sau cu subiectele al căror grai îl notează” [subl. a.].

[21] Cum este, de exemplu, și cazul termenilor înregistrați pe 23 de file a câte 8 fișe din pct. 310 Roșia, Bihor.

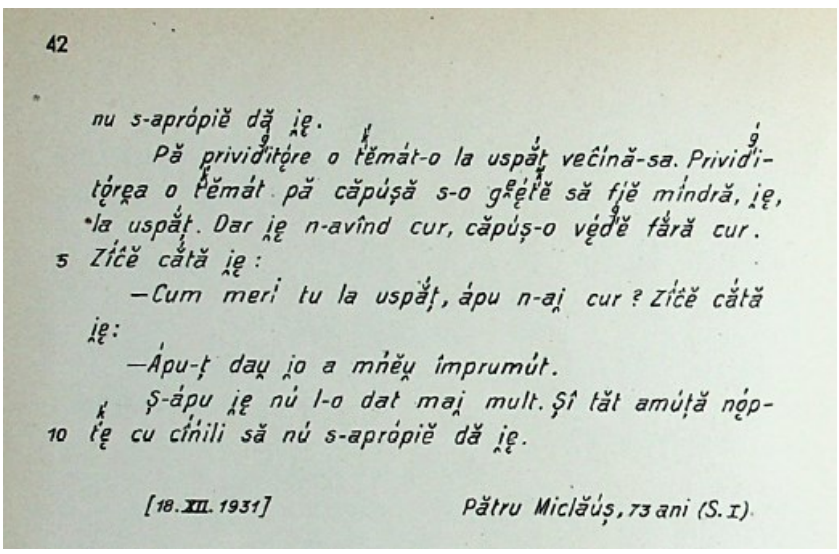
[22] Utilizarea barelor oblice s-a făcut încă din timpul anchetelor de probă (vezi Vlasin 2019, p. 294). De altfel, ambii autori ai ALR (Sever Pop și Emil Petrovici) au utilizat acest sistem de marcare a limitelor unităților intonaționale pentru textele dialectale culese (ALRT I și ALRT II).

[23] Utilizarea barelor urmează modelul volumelor de texte romanice, în special spaniole, publicate începând cu anul 1944 (vezi GPF 1973, p. XXIII).

BDD-A31543 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:56 UTC)

Ineu. Texte
Ineu., Arad
61/22

Pct. 64 Ineu, fila 1 din ms., *Privighetoarea și căpușa*

42

nu s-aprópiĕ dă ie.

Pă privighitóre o tĕmát-o la uspăț vecînă-sa. Privighitórea o tĕmát pă căpúșă s-o gĕtĕ să fiĕ míndră, ie, la uspăț. Dar ie n-avînd cur, căpúș-o vĕdĕ fără cur. Zícĕ cătă ie:

—Cum meri tu la uspăț, ápu n-ai cur? Zícĕ cătă ie:

—Ápu-ț dau io a mnĕu împrumút.

Ș-ápu ie nú l-o dat mai mult. Șî tăt amúță nóptie cu cínili să nú s-aprópiĕ dă ie.

[18. XII. 1931] Pătru Miclăúș, 73 ani (S. I).

Textul publicat în ALRT II, p. 41–42, *Privighetoarea și căpușa*

BDD-A31543 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:56 UTC)

Redactarea textelor inedite va respecta modul de notare a acestora de către E. Petrovici în timpul anchetei.

8. Înțelegerea principiilor de redactare a materialelor culese de Emil Petrovici în cadrul anchetelor pentru ALR II constituie, astfel, un prim pas în editarea, într-un mod cât mai apropiat de cel al autorului, a textelor inedite aflate în arhiva *Atlasului lingvistic român*.

Urmărind etapele realizării volumului publicat, de la culegerea materialului, până la editare, am constatat maniera proprie de documentare a lui E. Petrovici, pornind de la *Chestionarul* ALR II, dar înglobând metodele anchetei dialectale într-o cercetare complexă a fenomenului lingvistic și cultural din acea perioadă.

Importanța repunerii în valoare a textelor culese și editate de E. Petrovici este susținută, pe de o parte, de statutul de punct de reper în spațiul lingvistic românesc pe care îl are volumul publicat de autor în 1943 pentru culegerile ulterioare de texte dialectale și de importanța științifică a acestui material care este încă folosit ca sursă pentru studii lingvistice. Pe de altă parte, această reluare și completare cu materiale inedite reprezintă o parte din demersul de revalorificare a moștenirii lingvistice și culturale reprezentate de arhiva *Atlasului lingvistic român*.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

Adam 2019 = Gabriela Violeta Adam, *Din arhiva Muzeului Limbii Române. Chestionarul anchetelor de probă ale* ***Atlasului lingvistic român***, în CSP, IV, p. 37–51.

Adam 2020 = Gabriela Violeta Adam, *Documentarea conținuturilor semantice redate interjecțional în* ***Atlasul lingvistic român II***, *infra*, p. 161–172.

ALR I/I, II = Sever Pop, *Atlasul lingvistic român.* Partea I, vol. I. *Părțile corpului omenesc și boalele lui*, Cluj, 1938; vol. II. *Familia, naşterea, botezul, copilăria, nunta moartea*, Sibiu–Leipzig, Muzeul Limbei Române–Otto Harrassowitz, 1942.

ALR II/I = Emil Petrovici, *Atlasul lingvistic român*. Partea II, vol. I. *A. Corpul omenesc, boale (și termini înrudiți). B. Familia, naşterea, copilăria, nunta, moartea, viața religioasă, sărbători. C. Casa, acareturile, curte, focul, mobilierul, vase, scule*, Sibiu–Leipzig, Muzeul Limbei Române–Otto Harrassowitz, 1940.

ALR II. *Introducere* = Emil Petrovici, *Atlasul lingvistic român* II. *Introducere*. Editat de Doina Grecu, I. Mării, Rodica Orza; coordonator: I. Mării, Cluj-Napoca, Universitatea din Cluj-Napoca– Institutul de Lingvistică și Istorie Literară, 1988.

ALR II s.n. = Emil Petrovici, *Atlasul lingvistic român. Partea a II-a, serie nouă*. Redactor principal Ioan Pătruț, vol. I–VII, București, Editura Academiei, 1956–1972.

ALRM II/I = Emil Petrovici, *Micul Atlas lingvistic român. Partea a II-a*, Vol. I. *A. Corpul omenesc, boale (și termini înrudiți). B. Familia, naşterea, copilăria, nunta, moartea, viața religioasă, sărbători. C. Casa, acareturile, curte, focul, mobilierul, vase, scule*, Sibiu–Leipzig, Muzeul Limbei Române–Otto Harrassowitz, 1940.

ALRM II s.n. – Emil Petrovici, *Micul Atlas lingvistic român. Partea a II-a, serie nouă*. Redactor principal Ioan Pătruț, vol. I–IV, București, Editura Academiei, 1956–1981.

ALRT I = Sever Pop, *Texte dialectale* culese de…, pentru *Atlasul lingvistic român I*, material inedit în arhiva *Atlasului lingvistic român* aflată la Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu" din Cluj-Napoca.

ALRT II = Emil Petrovici, *Texte dialectale* culese de… *Suplement la Atlasul lingvistic român II (ALRT II)*, Sibiu–Leipzig, Muzeul Limbei Române–Otto Harrassowitz, 1943.

BDD-A31543 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:56 UTC)

Chestionarul ALR II = *Chestionarul Atlasului lingvistic român II*. Editori: Doina Grecu, I. Mării, Rodica Orza, S. Vlad. Coordonator: I. Mării, Cluj-Napoca, Universitatea din Cluj-Napoca–Institutul de Lingvistică și Istorie Literară, 1988.
CSP =„Caietele Sextil Pușcariu”. Actele Conferinței Internaționale „Zilele «Sextil Pușcariu»”, Cluj-Napoca, I, 2013 și urm.
DR = „Dacoromania”. Buletinul Muzeului Limbii Române, Cluj, I–XI, 1920/1921–1948.
DR, s.n. = „Dacoromania”, serie nouă, Cluj-Napoca, I, 1994 și urm.
GPF 1973 = Cornelia Cohuț, Magdalena Vulpe, *Graiul din zona „Porțile de Fier”*, I. *Texte. Sintaxă*, București, Editura Academiei, 1973.
Mării 2004 = Ion Mării, *ALR – Din însemnările unui redactor*, în idem, *Contribuții la lingvistica limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2004, p. 107–139.
Pop 1934 = Sever Pop, *Din Atlasul lingvistic al României*, în DR, VII, 1931–1933, p. 55–102.
Vlasin 2019 = Veronica Ana Vlasin, *Din arhiva Muzeului Limbii Române. Ancheta de probă din Sălișteˮ (jud. Sibiu)*, în CSP, IV, 2019, p. 288–298.

STAGES IN EDITING THE DIALECTAL TEXTS COLLECTED FOR ALR II (ALRT II)
(*Abstract*)

The study follows the stages and the way Emil Petrovici edited the dialectal texts published in 1943 (ALRT II) as a supplement of the *Romanian Linguistic Atlas* II (ALR II), as we aim at publishing the integral edition of texts the author collected during the inquiries for ALR II (1930–1938).

This technical approach is necessary for understanding the principles in editing the materials and for processing the unedited texts in the *Romanian Linguistic Atlas* (ALR) archive in the same manner the author did.

Following the stages in editing the published volume, beginning with the collection of material and continuing to its edited variant, we observed Emil Petrovici's own manner of documentation, starting from ALR II *Questionnaire* and comprising the methods of the dialectal inquiry into a complex research of the linguistic and cultural phenomena of those times.

The importance of a new approach of E. Petrovici's texts is supported, on the one hand, by the milestone status his volume of dialectal texts has had in Romanian linguistics for the following collections of dialectal texts and the linguistic studies it has been used for ever since and, on the other hand, the reconsideration and completion of the 1943 volume of texts represents one of the necessary steps in revaluating the linguistic and cultural heritage represented by the archive of the *Romanian Linguistic Atlas*.

Cuvinte-cheie: *anchete pentru **ALR***, *culegerea de texte dialectale*, *editarea **ALRT II***, *texte inedite*, *conexiune chestiune–text dialectal*.
Keywords: *inquiries for **ALR** (Romanian Linguistic Atlas)*, *dialectal texts collecting*, *editing **ALRT II***, *inedit texts*, *connection between question and dialectal text*.

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu” al Academiei Române
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21
veronica_vlasin@yahoo.com

BDD-A31543 © 2020 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:56:56 UTC)